

Les orelles del gran germà ens escolten!

Echelon és el nom d'una xarxa de països anglosaxons que pot espiar totes les comunicacions de telèfons, fax, tèlex i Internet que flueixen pel món. La UE s'ha escandalitzat quan els han dit que la xarxa s'ha usat per fer espionatge industrial.

Totes les comunicacions estan sota control. Faxes, telèfons mòbils i fixos, i fins i tot correus electrònics via Internet estan a mercè de les orelles d'una xarxa d'espionatge anglosaxona. Així, un contuberni de cinc països, a manera de santa aliança calvinista, observa la resta del món per al seu profit econòmic i polític. Des d'una conversa personal entre dos adolescents enganxats al mòbil, fins als comentaris fotetes d'un ministre fets en la intimitat d'un telèfon de casa, passant per un correu electrònic amb els secrets d'una multinacional japonesa. Tot pot passar per aquest sedàs, que pesca converses amb un mètode similar al de la xarxa d'arrosseigament.

Això no és la introducció de cap novel·la d'Isaac Asimov ni de Ray Bradbury, ni tampoc és un sistema que la CIA vulgui desenvolupar en el futur. Innocents. Això existeix des de fa anys, es diu Echelon i només fa uns mesos que els polítics europeus han començat a preocupar-s'hi. Especialment quan els hi han dit que la xarxa ja no espia soviètics, sinó els negocis dels seus compatriotes.

De fet l'existència de la xarxa d'espionatge i l'ús deslleial de les dades que se n'extreuen no s'ha demostrat de manera absoluta. Sí que han aparegut proves parcials, testimonis de treballadors (espies i *ex-ídem*), llibres completíssims de periodistes empenyadors i fins i tot un tímid reconeixement oficial de dos dels països espies. Però no ha estat fins a principis d'enguany

que tot això, que ja corria per les mans dels periodistes drogodependents de la investigació, no ha passat al domini públic.

A mitjan mes de febrer el físic i periodista escocès Duncan Campbell, professor a la Universitat de Manchester, va exposar davant el Parlament Europeu l'existència d'aquest dimoni de darra generació. Segons ell, la conxorxa es va crear l'any 1948, amb el

Amb la caiguda del comunisme la xarxa Echelon va reenforçar les seves antenes cap a objectius socials i econòmics.

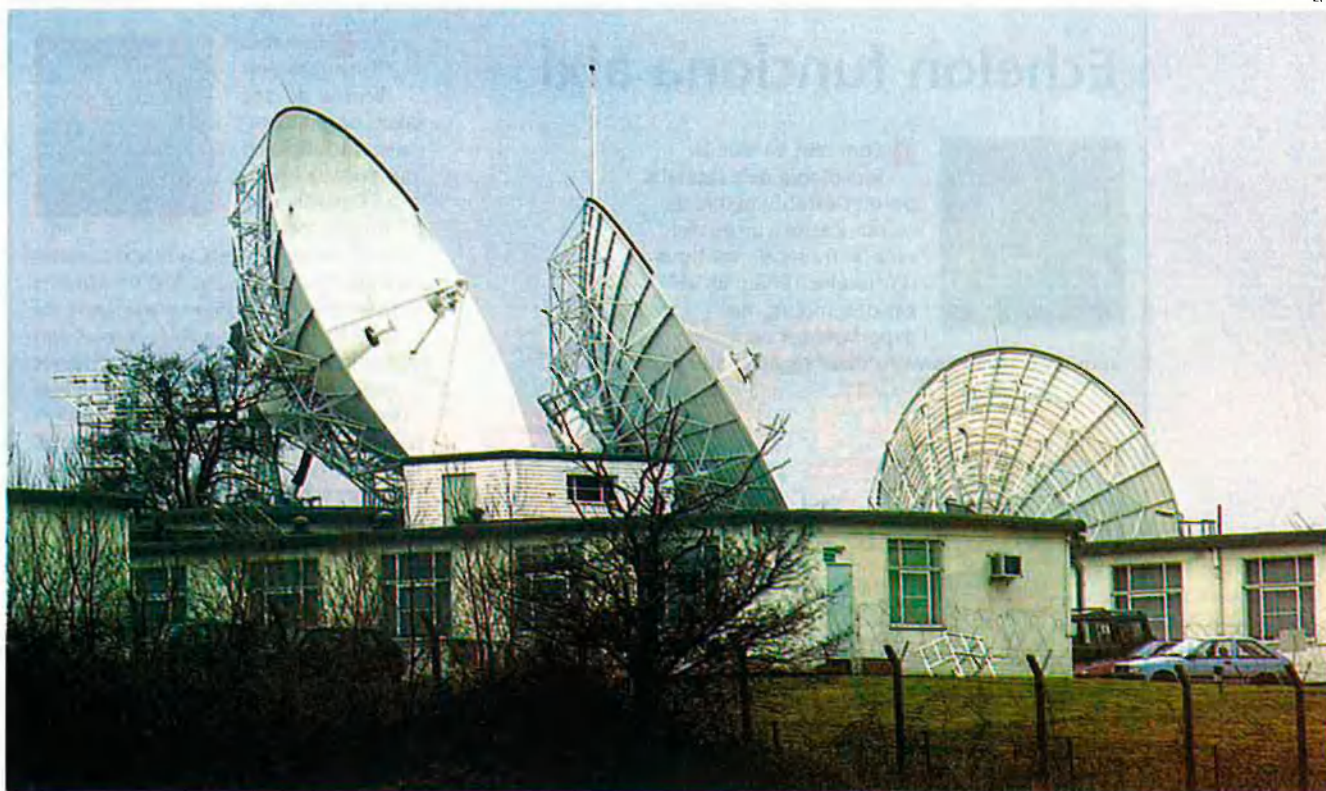
nom d'Acord de Seguretat UKUSA, entre els governs del Regne Unit i dels Estats Units, amb la intenció de posar les antenes de cara al món socialista, i de no reconèixer-ho davant de ningú. UKUSA es va anar ampliant al Canadà, Austràlia i Nova Zelanda, i el nom en codi de la xarxa passà a ser Echelon a finals dels anys setanta.

Els usuaris de la xarxa han estat i són els serveis d'espionatge d'aquests països, encapçalats per l'Agència Nacional de Seguretat dels EUA (NSA), un departament

de la CIA especialitzat en investigació electrònica de criminals, terroristes i narcotràfic. En els darrers anys l'NSA ha anat augmentant progressivament els seus recursos econòmics, i actualment ja té un pressupost quatre vegades superior al de la casa mare. L'espionatge modern, doncs, ha canviat. Recela dels homes a l'Havana, i troba molt més fiable l'arxiu (en el format que sigui) que no pas el testimoni viu, que massa cops ha patit el rumor i la condició corruptible de l'ésser humà.

Reconversió postcomunista. Amb la caiguda del comunisme més que real, els espies van ser els que més ràpid es van reciclar. Els problemes de recol·locació laboral, però, no existiren en el cas que ens ocupa, ja que només va caldre reenforçar els radars i satèl·lits, i augmentar la seva picada del món polític i militar a l'econòmic i social.

En comptes de les jubilacions anticipades i acomiadaments per reducció de productivitat, els problemes d'Echelon van ser al principi de saber manejar bé la gran quantitat d'informació que aconseguien a mesura que les tecnologies avançaven. Per exemple, el cop del 1991 a Moscou ja era conegut a Washington, però es va minimitzar perquè es van malinterpretar les dades. Però això ha canviat, a base d'abocar-hi recursos les centrals que controlen la xarxa s'han dotat de superordinadors amb capacitat per triar i discernir la informació d'acord amb uns ítems molt concrets. Així, totes les converses o

missatges electrònics que contenen, per exemple, la paraula "bomba", el topònim "Korea del Nord", el nom "Osama Bin Laden" i/o la marca "Volkswagen" (a gust del consumidor), són recollides, analitzades, arxivades, i compartides amb la resta de companys de xarxa (vegeu *requadre* p. 21).

La majoria de converses i missatges electrònics encara es fan amb poca o gens encriptació, cosa que facilita molt la feina als ordinadors d'Echelon. Un cop recollida la informació només cal que des de qualsevol de les centrals d'espionatge es faci una recerca concreta, com quan des de casa naveguem amb Altavista o Vilaweb per trobar, per exemple, receptes de cuina de Surinam. Bé, segurament els superordinadors d'Echelon van molt més de pressa.

De moment, els únics que se salven d'aquest corró implacable són els missatges que viatgen en fibra òptica. La resta, tot és material sensible, fins i tot els cables submarins.

Que no ens toquin els calers. Campbell va escriure l'agost de 1988 el primer article sobre el te-

ma, a la revista *New Stateman*. Però la UE no li ha dedicat un cert cas fins el passat 23 de febrer, en què Campbell va poder explicar-se i aportar documents i fotografies per demostrar l'existència de la xarxa d'espionatge anglosaxona i el mal ús de les informacions que intercepten.

Entre altres exemples Campbell diu en el seu informe que la companyia americana Raytheon, amb dades servides per la NSA, via Echelon, va poder fer una oferta millor al govern del Brasil per construir un gran radar. I així el pretendent que d'antuvi tenia més possibilitats, la francesa Thomson-CSF, es va quedar amb un pam de nas. L'any 1995 també hi havia una forta competència pel desig de la família saudita de pagar un contracte de 6 mil milions de dòlars per fer un gran avió. L'oferta triada, en principi, va ser la del consorci europeu Airbus, però els nord-americans de la Boeing Corporation es van endur el pastís amb una oferta d'última hora que superava la del seu competidor. La NSA els havia informat de les intencions de la competència.

També algunes companyies japo-

neses han estat damnificades per aquest espionatge, així com els països que van participar als acords del GATT. I fins i tot les acusacions de traïció de General Motors contra Ignacio López de Arriortúa no s'haguessin pogut fer sense la intervenció de l'NSA i la seva xarxa.

Però Echelon no solament s'ha usat per a espiar ofertes i contraofertes. Segons Campbell, en els superordinadors dels serveis secrets implicats també s'han inclòs els noms "Amnistia Internacional", "Greenpeace" i "Vaticà". Per explicar ben clar la magnitud de l'operatiu, Campbell cita l'ex-agent de l'NSA, Wayne Madsen: "qualsevol que estigui actiu políticament, tard o d'hora acabarà a la pantalla del radar de l'NSA". Fins i tot les cintes amb les converses de la princesa de Gal·les, Lady Diana, que l'NSA ha reconegut que tenia, haurien estat el fruit de les fiblades d'Echelon, especialment per la seva implicació en la campanya internacional contra les mines anti-persona.

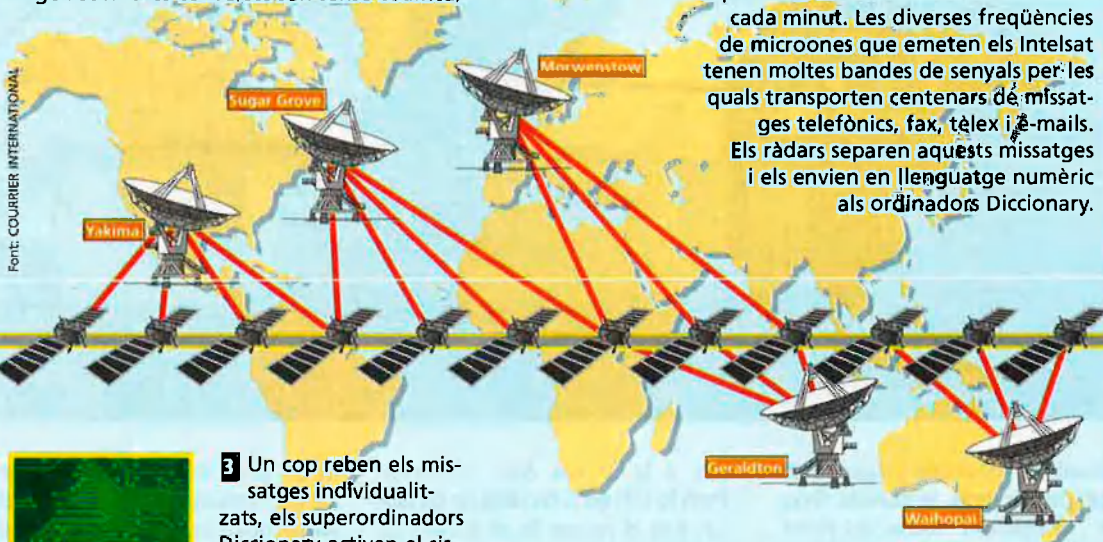
Un altre agent d'Echelon que també ha parlat amb Campbell és el canadenc Michael Frost, retirat

Estació de radars de la seu central del departament de comunicacions del govern britànic, a Cheltenham, a 150 quilòmetres a l'est de Londres. Des de bases com aquesta es té accés a tots els missatges que intercepta la xarxa Echelon.

Echelon funciona així

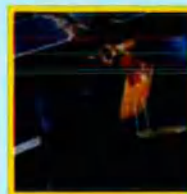

1 Com més va més la tecnologia dels satèl·lits permet establir milers de comunicacions arreu del món, a través de tot tipus d'utils electrònics. En el cas dels mòbils, han experimentat un gran auge i sovint les converses són sense codificar.

3 Un cop reben els missatges individualitzats, els superordinadors Dictionary activen el sistema de recerca a través de paraules clau. Cada país hi introdueix les seves paraules clau i pot canviar-les sovint. És a dir, fa de rasclat (ajustat fins on es vulgui) a un immens camp d'informació. Els missatges que contenen els mots clau són codificats i enviats per satèl·lit a la seu de la NSA, a Fort Meade (Maryland, EUA), on són analitzats per experts.

2 La xarxa Echelon disposa de cinc bases de grans radars escampades per Europa, Amèrica i Oceania que intercepten els satèl·lits comercials, a més d'antenes parabòliques menors. Allà on aquests no arriben ho fa una constel·lació de satèl·lits-espia de la NSA, que poden captar més de dos milions de converses cada minut. Les diverses freqüències de microones que emeten els Intelsat tenen moltes bandes de senyals per les quals transporten centenars de missatges telefònics, fax, tèlex i e-mails. Els radars separen aquests missatges i els envien en llenguatge numèric als ordinadors Dictionary.

4 Les agències d'espionatge a Anglaterra, EUA, Austràlia, Canadà i Nova Zelanda tenen així un immens banc de dades on poden trobar tot tipus d'informacions sobre el tema que més els interessi i passar-la als seus governants... o no.

del servei el 1992, després de vint anys de feina. Frost assegura que Margaret Thatcher, quan era primera ministra britànica, va encarregar a la divisió canadenc d'Echelon que espiesin dos companys de govern que considerava sospitosos de complotar contra ella. Una feina que era massa delicada fins i tot per als mateixos serveis secrets anglesos.

Tot i les proves aportades fins ara per Campbell, i altres periodistes anglesos, nord-americans i de Nova Zelanda, no hi ha hagut un reconeixement oficial i total per part dels governs dels països implicats en el cas. Només des d'Austràlia i Nova Zelanda han arribat les pri-

mers i tímides confirmacions oficials. El passat 2 de novembre a la Radio 4 de la BBC anglesa, l'inspector general d'Intel·ligència i Seguretat australiana, Bill Blick, va confirmar la participació d'Austràlia a la xarxa. I també el passat 24 de febrer, la primera ministra neozelandesa, Helen Clark, va dir que estaven dins la xarxa, però que des de la NSA els havien assegurat que les dades recopilades no s'usaven per a fins comercials.

Per contra, ni el govern anglès ni el dels EUA han confirmat ni desmentit l'existència d'Echelon. Però no podran fer la viu-viu durant massa temps. El passat 26 de gener va aparèixer per primer cop en un

document oficial una referència a l'existència d'Echelon. En concret es tracta d'un document desclassificat del govern nord-americà, que parla d'un grup de seguretat naval que entre altres feines s'encarregava del manteniment d'una base naval de suport a la xarxa (vegeu imatge superior).

A més, als EUA el congressista republicà Robert Barr vol dur el tema al Congrés, ja que sospita que la xarxa pot controlar qualsevol comunicació de qualsevol americà. I això és tocar la sagrada vida privada dels nord-americans. Ràpidament el cap del departament d'Estat d'EUA, James Rubin, ha negat que s'espies els seus compatriotes,

i ha assegurat que els serveis secrets només s'usen per a temes de criminalitat, terrorisme i narcotràfic. També han aparegut articles a la premsa dels EUA, com la revista *The New Yorker*, dient que l'agència NSA va organitzar la xarxa però que ara està col·lapsada perquè té unes estructures molt burocratitzades i antiquades i a més té molts problemes econòmics. Tot i els 200 milions de dòlars que diu la mateixa revista que s'hi van destinar el 1999.

Un traïdor entre nosaltres. En les institucions de la UE el que ha sorprès més és la implicació descarada d'EUA i sobretot del Regne Unit. Entre molts eurodiputats hi ha la sensació que no només el que creien amic íntim els ha traït, sinó que tenen un "judes" entre els quinze germans.

De l'actitud d'EUA, però, no cal fer escarafalls. Per molt bona relació que hi hagi, el primer és el primer. En un informe secret de la Casa Blanca, de 16 de setembre de 1994, publicat per la revista italiana *Il Mondo*, ja es deixava clar que en les prioritats de la seguretat nacional, després de la caiguda del mur del Berlín, "els temes econòmics susciten una preocupació i interès creixent".

En el debat del Parlament Europeu del passat 30 de març, tant el representant de la Comissió com el del Consell van qualificar d'"inacceptable" l'existència d'una xarxa d'espionatge anglosaxona, tot i que en cap moment van esmentar el mot Echelon. De fet, el comissari de la Societat de la Informació, Erkki Liikanen, va recordar que tots els temes que afecten la seguretat nacional són competència exclusiva de cada estat i que la UE només té una directriu sobre el dret a la intimitat en el tractament de dades, com a dret fonamental, i una altra d'específica per a l'àmbit de les telecomunicacions, que exigeix confidencialitat. No hi ha res més, doncs, per evitar que estiguem a mercè de ser espiats descaradament. Encara que sigui per defecte.

En sentir aquesta resposta, la majoria d'europarlamentaris van coincidir en la necessitat d'investigar

La universitat que t'obre al món

La universitat que t'emportes a casa via Internet:

- **Psicopedagogia**
(2n. cicle)
- **Psicologia**
- **Dret**
- **Humanitats**
(també accés a 2n. cicle des d'altres estudis universitaris)
- **Filologia Catalana**
(també accés a 2n. cicle des d'altres estudis de filologia)
- **Documentació**
(2n. cicle)
- **Ciències Empresarials i Administració i Direcció d'Empreses**
- **Enginyeria Tècnica en Informàtica de Sistemes**
- **Enginyeria Tècnica en Informàtica de Gestió**
- **Graduat Multimèdia**
(titulació pròpia interuniversitària amb la UPC)
- **Doctorat sobre la Societat de la Informació i el Coneixement**

Sol·licitud d'accés:

del 25 de març al 3 de maig

Inici període lectiu: setembre de 2000

¡ 902 141 141

www.uoc.es

Universitat
Oberta
de Catalunya

Pots lliurar la sol·licitud als centres de suport de la UOC a Barcelona, Lleida, Manresa, Reus, Sabadell, Salt, Sant Feliu de Llobregat, Terrassa, Tortosa, Madrid i Brussel·les.

La Universitat sense distàncies

Sessió plenària del Parlament Europeu, el passat 30 de març, on es va debatre sobre l'existència i objectius de la xarxa d'espionatge Echelon.

Al costat, fragment del document desclassificat del govern dels EUA, on surt, per primera vegada en un paper oficial, el mot Echelon.

les acusacions i també de dotar-se d'un sistema prou eficaç d'encriptació de missatges. Entre les diverses propostes d'acció futura, bona part dels eurodiputats es van cantar per crear una comissió d'investigació de durada limitada. És a dir, un grup de treball d'importància mitjana que el Parlament ha de demanar a la Conferència de presidents perquè siguin aquests qui proposin la comissió. Es, per tant, un procés lent. Fins aleshores, la propera instància amb més competència que veurà el tema serà el Consell de Ministres de l'Interior, que es reuniran el 29 de maig.

De fet, diverses ONG de drets civils i llibertats públiques d'Europa han criticat la manca de celeritat de la UE per encarar aquest tema. Aquesta actitud, però s'entén si es té en compte que Campbell, després de les seves acusacions als anglosaxons també va comentar que no eren els únics que es dedicaven a aquest tipus d'espionatge. Rússia, Israel, Pakistan, Japó, Vietnam, Cuba i alguns països europeus també, segons Campbell, podrien

Commanding Officer will report, in person or by letter, to DIRNAVSECORULANT, Norfolk for additional duty involving functions.

(4) (U) CNET for matters deriving from the exercise of Area and Regional coordination responsibilities. For this purpose, the Co-Officer will report in person, or by letter, to the designated Area Coordinator for additional duty.

(5) (U) Interservice, intraservice or other agreements.

b (U) Perform the following specific functions and tasks:

(1) (U) Maintain and operate an ECHELON site.

(2) (U) [redacted] process and report intelligence information. [redacted]

(3) (U) Ensure the privacy of U.S. citizens are properly

Segons el físic i periodista Duncan Campbell, Echelon també ha espiaat Amnistia Internacional, Greenpeace, Lady Di i el Vaticà.

disposar d'un tipus de tecnologia similar a Echelon, però a un nivell molt més petit.

'French connection'. Un dels estats europeus que podrien tenir accés a part d'aquesta tecnologia és França. No fa ni dues setmanes que mitjans de comunicació francesos, com *Libération* i *Le Monde du renseignement*, van detallar la cooperació que hi ha, des dels anys 70, entre la Direcció General de la Seguretat Exterior francesa (DGSE) i la NSA. A més de vendre material, sembla que la NSA va acollir enginyers francesos dos cops cada any en unes estades molt instructives a la seva seu, a Fort Meade (Maryland, EUA).

Fruit d'aquests contactes, actualment la DGSE disposa de dotze estacions d'escolta fixa, més diverses antenes col·locades en vaixells, avions i bases als anomenats territoris d'ultramar. Una de les estacions fixes està situada a Sant Llorenç de la Salanca (Rosselló), al sud de l'estany de Salses.

És cert que França va abandonar

el projecte d'un satèl·lit d'espionatge electrònic a principi dels 90, tanmateix la DGSE ha gastat dos mil milions de francs en material informàtic i de transmissió

en els darrers quatre anys.

El cas de la connexió francesa amb Echelon, però, no seria l'únic a Europa. Dinamarca, tal i com va admetre el ministre de Defensa Hans Haekkerup, el passat setembre, "participa en un sistema de vigilància global", des de l'estació que té a l'illa d'Amager. Tot i que Haekkerup no va confirmar que el sistema s'anomenés Echelon. El parlament danès ha iniciat una investigació sobre el tema, com també han fet els governs italià i suec.

Sigui com sigui els experts en aquesta tecnologia, com les ONG de defensa dels drets civils, reconeixen que Echelon usa un sistema que fa molt difícil per a qualsevol persona saber si la seva conversa amb el veí ha passat pels ordinadors espies. Com diu Campbell, "no hi ha protecció possible". És un sistema net que no necessita arriscar un agent per col·locar un xip en el telèfon d'una casa amb estricta vigilància. De fet l'únic que es pot fer per saber si ens han espiaat és fer l'experiment que féu Campbell. Un dia s'acostà a la base dels EUA a Menwith Hill, al balneari comtat de Yorkshire. De lluny, ja veurem les trenta immenses esferes amb radars a dins, similars a gegantesques pilotes de golf. A una distància prudencial Campbell hi va col·locar una antena parabòlica enfocada a les de la base, i la quantitat d'informació que rebia el va deixar bocabadat. Ara bé, buscar la nostra conversa en aquest marasma de tafaneria és com allò de l'agulla dins un immens papaller... ple de secrets quotidians.

Oriol Cortacans